

Dumitrașcu Dumitru, *doctorand, asistent universitar, Facultatea de Drept și Științe Sociale, Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți, MEC.*

Liberal economic theory is based on the postulate that if the consumer is national and dominates the economy, then the best possible allocation of resources is reached. Consequently, the consumer is facing a real avalanche of information about the goods on the market. Often actions of the merchants derail the violation of the ethical norms of conducting business and the legal framework that regulates them. In these situations, the consumer can go to court to defend the violated rights. In this article we set out to examine the conditions and particularities of the examination of civil cases aimed at protecting consumer rights.

Key words: *consumer, merchant, civil process, preliminary procedure, procedural claimant, accessory intervener.*

Raporturile juridice civile se fundamentează pe egalitatea juridică a părților, aceasta fiind și particularitatea acestor raporturi. Caracterul dat presupune nesubordonarea unei părți față de cealaltă parte a raportului juridic respectiv [2, p. 52]. Cu alte cuvinte, egalitatea juridică a părților nu înseamnă existența acelorași drepturi și obligații, egalitatea poziției juridice, ci egalitatea voinței lor în stabilirea, modificarea și încetarea raporturilor juridice civile concrete.

Respectiv, în cadrul unui raport juridic civil concret părțile pot să aibă poziții inegale în ceea ce privește posibilitățile materiale, economice în stabilirea raportului juridic și apărarea intereselor în cadrul acestuia. Din acest considerent, legislația civilă recunoaște și reglementează în mod expres principiul protecției consumatorului. Acest principiu este legiferat având în vedere poziția consumatorului în cadrul unui raport juridic civil, consumatorul fiind considerat partea „slabă” a raportului de consum, acesta nu dispune de acele posibilități economice, profesionale și juridice pe care le are profesionistul. Așadar, în scopul asigurării echilibrului social și protejării drepturilor părții „mai slabe”, legislația stabilește mecanisme juridice de protecție a consumatorului în cadrul unui raport juridic civil.

Înainte de a identifica particularitățile protejării drepturilor consumatorilor, trebuie să menționăm că în calitate de consumator, conform art. 3 alin. (1) din *Codul civil* [3] (în continuare – CC), este recunoscută orice persoană fizică care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează predominant în scopuri ce nu țin de activitatea de întreprinzător sau profesională. Persoana fizică nu are calitatea de consumator dacă cealaltă parte a raportului juridic civil nu are calitatea de profesionist. Iar profesionistul este orice persoană fizică sau juridică de drept public sau de drept privat care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează în scopuri ce țin de activitatea de întreprinzător sau profesională, chiar dacă persoana nu are scopul de a obține un profit din această activitate (art. 3 alin. (2) CC).

Aici se impune o precizare de principiu că în calitate de consumator pot fi numai persoanele fizice, beneficiază de prevederile legislației privind protecția consumatorilor numai ființele umane, ca titulare individuale de drepturi și obligații. Așadar, persoana juridică nu poate dobândi calitatea de consumator în cadrul unui raport juridic civil. Suplimentar, pentru ca să vorbim despre un raport de consum, este necesar ca cealaltă parte să aibă calitatea de profesionist, adică să acționeze în scopuri ce țin de activitatea de întreprinzător sau profesională, profesionistul poate fi atât persoană fizică, cât și persoană juridică.

Prin urmare, consumatorul se bucură de o protecție suplimentară a drepturilor și intereselor sale. În situația încălcării drepturilor subiective civile sau a intereselor legitime, consumatorul poate recurge la apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime. În literatura juridică [1, p. 23] se menționează că

apărarea drepturilor subiective civile este activitatea titularilor drepturilor subiective civile încălcate ori contestate și a unui organ jurisdicțional desfășurată în vederea restabilirii situației anterioare încălcării sau contestării, în scopul exercitării firești, fără impedimente a drepturilor încălcate ori contestate. În general, apărarea drepturilor subiective civile și a intereselor legitime se poate realiza prin următoarele forme de apărare: forma judiciară, forma administrativ-judiciară, forma arbitrală, forma neguvernamental-judiciară și pe cale amiabilă.

Evident, cea mai frecventă formă de apărare a drepturilor utilizată este forma judiciară. În acest sens, art. 15 alin. (1) CC stipulează că apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară. Forma judiciară de apărare reprezintă activitatea instanțelor judecătorești, reglementată de normele de procedură civilă, desfășurată în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanei [11, p. 30]. Prin urmare, considerăm că și în cazul încălcării drepturilor consumatorului, în majoritatea cazurilor consumatorii vor apela la forma judiciară de apărare a drepturilor, adică se vor adresa instanței judecătorești cu acțiune civilă în acest sens.

Activitatea instanței judecătorești va fi îndreptată spre examinarea litigiului dedus judecării și restabilirea ordinii de drept. Modul de examinare și soluționare a cauzelor civile este reglementat de dreptul procesual civil, care stabilește condițiile de sesizare a instanței judecătorești. În plus, în funcție de specificul anumitor acțiuni civile, legislația poate prevedea exigențe suplimentare pentru depunerea cererii de chemare în judecată.

La examinarea cauzelor privind protecția drepturilor consumatorilor, instanțele judecătorești, în special, vor aplica prevederile *Codului civil* și *Legii privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003* [7], în funcție de specificul acțiunii de protecție a drepturilor consumatorului vor putea fi aplicate dispozițiile și legilor speciale în domeniu. De regulă, acțiunile promovate în justiție de către consumatori vor avea ca obiect: practici comerciale incorecte, neconformitatea produsului, neconformitatea serviciului, înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare, revocarea contractului de consum, repararea prejudiciului cauzat.

Înainte de a examina specificul fiecărei acțiuni menționate în parte, trebuie să notăm faptul că pentru aceste tipuri de acțiuni civile legislația stabilește obligativitatea respectării procedurii prealabile de soluționare a litigiului. Procedura de soluționare prealabilă a cauzei pe cale extrajudiciară impune reclamantul la îndeplinirea unor acțiuni premergătoare adresării în instanța de judecată, care rezidă în adresarea unei reclamații părții opuse sau în necesitatea de a obține un refuz la această solicitare [10, p. 561]. Prin urmare, procedura prealabilă pentru consumator va consta în expedierea unei reclamații/pretenții profesionistului privind remedierea încălcării drepturilor. Calea extrajudiciară de soluționare a litigiului este prevăzută în scopul de oferi posibilitatea părților de a soluționa litigiul pe cale amiabilă, mult mai rapid și fără adresare în instanța de judecată. În situația în care consumatorul nu va obține răspunsul la reclamația înaintată sau profesionistul va refuza satisfacerea pretenției consumatorului, acesta din urmă va putea să se adreseze instanței judecătorești competente.

Aparent se creează impresia că obligativitatea respectării procedurii prealabile de soluționare a litigiului aduce atingere dreptului de accesul liber la justiție, garantat de art. 6 § 1 din Convenția europeană a drepturilor omului [5]. Însă, în urma examinării unei sesizări privind procedura prealabilă [6], Curtea Constituțională a indicat că dreptul de acces la justiție nu este un drept absolut, ci unul care poate suferi limitări, inclusiv de ordin procedural, în special, prin instituirea condițiilor de admisibilitate, domeniu în care statul se bucură de o anumită marjă de discreție, atât timp cât nu este afectată esența dreptului. Curtea Constituțională a stabilit în jurisprudența sa constantă faptul că reglementarea de către legislator, în limitele competenței care i-a fost conferită prin Constituție, a condițiilor de exercitare a unui drept – subiectiv sau procesual, inclusiv prin instituirea unor proceduri speciale, nu constituie o restrângere a exercițiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, ocrotite în egală măsură. Totodată, s-a reținut că dispozițiile legale referitoare la formalitățile și limitele de timp care trebuie îndeplinite pentru a formula o acțiune sunt destinate să asigure buna administrare a justiției și respectarea, în special, a principiului securității juridice.

Așadar, consumatorul la depunerea acțiunii în justiție va fi obligat să anexeze la cererea de chemare în judecată actele prin care probează expedierea în prealabil a reclamației profesionistului și, după caz, răspunsul negativ transmis de către părât. În caz contrar, judecătorul va restitui cererea de chemare în judecată, conform art. 170 alin. (1) lit. a) din *Codul de procedură civilă* [4] (în continuare – CPC), pe motiv că reclamantul nu a respectat procedura de soluționare prealabilă a cauzei pe calea extrajudiciară, inclusiv prin mediere, prevăzută de lege pentru categoria respectivă de cauze sau de

contractul părților. Restituirea cererii de chemare în judecată nu exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a consumatorului, cu aceeași acțiune civilă, după respectarea procedurii prealabile.

În scopul sprijinirii depunerii acțiunilor privind protecția consumatorilor, consumatorii sunt scutiți de la plata taxei de stat. În acest sens, teza a doua al art. 31 alin. (2) din Legea nr. 105/2003 prevede că consumatorii sunt scutiți de taxa de stat în acțiunile privind protecția drepturilor sale. De asemenea, *Legea taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992* [8] în cadrul art. 4 alin. (1) pct. 7¹) stipulează că sunt scutiți de plata taxei de stat în instanțele judecătorești reclamantii – în acțiunile de protecție a drepturilor consumatorilor. Deci, reclamantul în acțiune privind protecția drepturilor consumatorului nu achită taxa de stat. În situația în care instanța va da câștig de cauză reclamantului, pârâtul va fi obligat, pe lângă restabilirea dreptului încălcat al consumatorului, să suporte plata taxei de stat de la care a fost scutit reclamantul, având în vedere prevederile art. 98 CPC.

Respectiv, de regulă, respectarea procedurii prealabile și scutirea de la plata taxei de stat reprezintă caracteristici comune pentru acțiunile de protecție a consumatorilor. În cele ce urmează, propunem de a identifica particularitățile fiecărei categorii de acțiuni care au ca obiect protecția drepturilor consumatorilor.

I. Practici comerciale incorecte:

Practica comercială reprezintă orice acțiune, omisiune, comportament, declarație sau comunicare comercială, inclusiv publicitate și comercializare, efectuate de un comerciant în strânsă legătură cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs consumatorilor. Legislația interzice practicile comerciale incorecte, care influențează în mod negativ drepturile și interesele consumatorilor. După cum prevede art. 13 din Legea nr. 105/2003, o practică comercială este incorectă dacă este contrară cerințelor diligenței profesionale și/sau denaturează sau este susceptibilă să denatureze, în mod esențial, comportamentul economic al consumatorului mediu la care ajunge sau căruia i se adresează ori al membrului mediu al unui grup, în cazul când o practică comercială este adresată unui anumit grup de consumatori.

Trebuie să menționăm faptul că în cazul acțiunii privind interzicerea practicii comerciale incorecte nu este obligatorie parcurgerea procedurii prealabile extrajudiciare de soluționare a litigiului. Respectiv, este posibilă adresarea imediată în instanța de judecată, fără expedierea prealabilă a unei reclamații comerciantului.

Practica comercială incorectă are ca obiect înșelarea, inducerea în eroare a consumatorilor pentru a determina pe aceștia de a încheia contractele cu agentul economic respectiv. Cu alte cuvinte, aceste practici duc la denaturarea concurenței libere, ceea ce reprezintă fundamentul economiei de piață într-un stat de drept. Așadar, în situația în care persoana consideră că un profesionist exercită o practică comercială incorectă, poate sesiza instanța de judecată cu o cerere de chemare în judecată. În cadrul procesului de judecată, comerciantul va fi obligat să probeze faptul că practica comercială este una corectă/conformă. Observăm că în cazul acestor categorii de litigii este inversată sarcina probației. Or, conform regulii generale prevăzute de art. 118 CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Însă, în cadrul acțiunilor privind constatarea și/sau interzicerea unei practici comerciale incorecte, pârâtul va fi obligat să dovedească că practica comercială este corectă, în acest sens operând prezumția de vinovăție a comerciantului. Totodată, comerciantul este obligat să pună la dispoziția instanței judecătorești documente probatoare. În cazul în care aceste documente nu sunt prezentate și/sau dacă sunt recunoscute insuficiente, instanța va considera expunerile reclamantului ca fiind întemeiate.

În ipoteza în care instanța va admite acțiunea reclamantului privind practica comercială incorectă, va putea să dispună următoarele, în funcție de solicitările reclamantului:

- a) încetarea practicilor comerciale incorecte;
- b) interzicerea practicilor comerciale incorecte, chiar dacă acestea nu au fost încă aplicate, dar acest lucru este iminent;
- c) publicarea hotărârii judecătorești, integral sau parțial. Considerăm că în acest caz, instanța de judecată obligă pe comerciant de a publica hotărârea judecătorească la sediul acestuia, în interiorul spațiilor comerciale deținute, pe site-ul, pe pagina din rețea de socializare etc.
- d) publicarea unui comunicat suplimentar privind măsurile de redresare.

II. Neconformitatea produsului/serviciului:

Comerciantul răspunde față de consumator pentru orice neconformitate existentă la momentul când a fost livrat produsul/prestat serviciul. Produs/serviciu necorespunzător (defectuos) este acel produs/serviciu care nu corespunde cerințelor stabilite în actele normative sau declarate. În situația în care comerciantul a livrat un produs sau a prestat un serviciu neconform, consumatorul are dreptul de a solicita

să i se aducă produsul la conformitate gratuit, prin reparare sau înlocuire, să beneficieze de reducerea corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii pentru acest produs prin rezoluțiunea contractului, fie să solicite remedierea gratuită a deficiențelor apărute la prestarea serviciului.

În situația în care consumatorul dorește repararea sau înlocuirea produsului, va expedia profesionistului o reclamație, repararea sau înlocuirea trebuie să fie făcută într-un termen ce nu depășește 14 zile calendaristice de la data la care consumatorul a adus la cunoștință vânzătorului neconformitatea produsului și l-a predat vânzătorului (art. 18 alin. (7) din Legea nr. 105/2003). Însă, termenul de 14 zile poate fi prelungit cu acordul consumatorului, având în vedere natura produsului și scopul pentru care consumatorul a solicitat produsul. În cazul în care, la momentul adresării consumatorului, agentul economic nu dispune de un produs similar cu cel returnat, consumatorul este în drept să ceară restituirea contravalorii produsului, iar vânzătorul este obligat să primească produsul respectiv și să restituie suma plătită (art. 18 alin. (11) din Legea nr. 105/2003). Consumatorul poate solicita, conform art. 18 alin. (14) din Legea nr. 105/2003, o reducere corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii produsului prin rezoluțiunea contractului în cazurile în care:

- a) nu beneficiază de dreptul de reparație sau de înlocuire a produsului;
- b) vânzătorul nu a efectuat măsura reparatorie într-o perioadă de 14 zile calendaristice sau în termenul convenit cu consumatorul;
- c) vânzătorul, nu a efectuat măsura reparatorie fără a provoca, a provocat un inconvenient semnificativ pentru consumator;
- d) la apariția unei neconformități la produs după efectuarea deja a unei măsuri reparatorii, dacă consumatorul a refuzat repararea sau înlocuirea produsului;
- e) la depistarea neconformității produsului în termen de 6 luni de la livrarea produsului, dacă consumatorul a refuzat repararea sau înlocuirea produsului.

În conformitate cu prevederile art. 18⁵ din Legea nr. 105/2003, consumatorii, în perioada termenului de garanție, depune reclamațiile referitoare la produsele necorespunzătoare inițial vânzătorului sau prestatorului. Odată cu depunerea reclamației, consumatorul prezintă o copie de pe bonul de casă sau o copie de pe alt document care confirmă efectuarea cumpărăturii (inclusiv certificatul de garanție).

Respectiv, înainte de a se adresa în instanța de judecată, consumatorul este obligat să înainteze o reclamație comerciantului și numai dacă comerciantul nu va satisface reclamația consumatorului într-un termen de 14 zile calendaristice, va putea să se adreseze instanței judecătorești. În cazul în care consumatorul nu este de acord cu rezultatele examinării reclamației sau în cazul refuzului de a satisface reclamația, consumatorul va anexa la cererea de chemare în judecată copia de pe răspunsul vânzătorului sau, în cazul refuzului tacit, documentele care confirmă depunerea reclamației în adresa vânzătorului.

În plus, în cadrul examinării cauzei, comerciantul va fi obligat să dovedească vina consumatorului în ceea ce privește deficiențele apărute la produsul vândut/serviciul prestat prin expertiza tehnică efectuată de o terță parte competentă în domeniu. Așadar, va opera prezumția de vinovăție a comerciantului în livrarea produsului neconform sau prestarea serviciului neconform.

În ipoteza în care comerciantul ar avea posibilitatea înaintării acțiunii în regres, atunci când neconformitatea rezultată dintr-o acțiune sau dintr-o omisiune a producătorului ori a unui agent economic din același lanț contractual, considerăm că este necesară atragerea acestuia în proces în calitate de intervenient accesoriu din partea pârâtului. Intervenția accesorie este definită ca o cerere incidentală prin intermediul căreia o terță persoană, interesată în rezolvarea unui litigiu, intervine în procesul civil pentru apărarea drepturilor uneia dintre părți [9, p. 174]. Avantajul atragerii intervenientului accesoriu în proces pentru pârât constă în aceea că faptele și raporturile juridice stabilite prin hotărâre judecătorească irevocabilă vor crea efecte juridice la examinarea acțiunii de regres depuse împotriva intervenientului. În aceste condiții, recomandăm ca comerciantul să formuleze cererea de atragere în proces a producătorului în calitate de intervenient accesoriu.

III. Înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare:

Legislația recunoaște consumatorului dreptul de a solicita comerciantului înlocuirea unui produs nealimentar de calitate corespunzătoare cu un produs similar celui procurat dacă acest produs nu-i convine ca formă, gabarite, model, mărime, culoare sau dacă nu-l poate utiliza conform destinației din alte cauze, cu efectuarea, în cazul diferenței de preț, a recalculului corespunzător. În această privință, consumatorul poate solicita înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare în termen de 14 zile. Dacă produsul necesar pentru înlocuire lipsește, consumatorul are dreptul să rezilieze contractul, iar vânzătorul este obligat să-i restituie contravaloarea produsului (art. 19 alin. (2) din Legea nr. 105/2003). Comerciantul este obligat să înlocuiască produsul de calitate corespunzătoare numai dacă produsul nu este utilizat, nu și-a pierdut calitățile de consum și dacă există probe că a fost cumpărat de la comerciantul

respectiv. Însă, consumatorul nu poate solicita înlocuirea oricărui produs, lista produselor nealimentare de calitate corespunzătoare ce nu pot fi înlocuite cu un produs similar este stabilită în anexa la Legea nr. 105/2003.

Totodată, după cum arată art. 19 alin. (2) din Legea nr. 105/2003, dacă produsul necesar pentru înlocuire lipsește, consumatorul are dreptul să rezilieze contractul, iar vânzătorul este obligat să-i restituie contravaloarea produsului. Respectiv, în situația în care comerciantul refuză înlocuirea produsului de calitate corespunzătoare, consumatorul va putea să se adreseze instanței judecătorești. La cererea de chemare în judecată este necesar de anexat dovada înaintării reclamației/cererii de înlocuire a produsului și refuzul vânzătorului de a înlocui produsul.

IV. Repararea prejudiciului cauzat:

În principiu, cel care cauzează un prejudiciu altei persoane este obligat să repare prejudiciul cauzat. Cauzarea de prejudiciu antrenează răspunderea juridică civilă delictuală. În acest sens ia naștere raportul juridic obligațional, în virtutea căruia cel care a cauzat prejudiciul este obligat să-l repare. La fel, comerciantul este obligat la repararea prejudiciului cauzat de produsele, serviciile necorespunzătoare. În cadrul acestor acțiuni civile, consumatorul nu trebuie să respecte procedura prealabilă de soluționare a litigiului, acesta va trebui să dovedească existența și întinderea prejudiciului cauzat. Cu alte cuvinte, la examinarea acestor cauze avem aplicarea regulilor generale de examinare și soluționare a cauzelor civile. Aici trebuie să facem o singură remarcă, consumatorul va putea solicita repararea atât a prejudiciului material, cât și moral cauzat, de asemenea, nu va fi obligat să achite taxa de stat.

V. Revocarea contractului de consum:

În anumite cazuri, legea recunoaște dreptul consumatorului de a revoca contractul de consum. În acest sens, art. 1053 alin. (1) CC prevede că dreptul de revocare se exercită prin notificarea profesionistului. Consumatorul nu este obligat să justifice decizia de revocare. Revocarea contractului de consum reprezintă denunțarea unilaterală a contractului, efectul căreia constă în stingerea obligațiilor părților și restituirea prestațiilor deja executate, după caz. Dreptul de revocare poate fi exercitat în orice moment după încheierea contractului, dar înainte de expirarea termenului de revocare. În general, termenul de revocare este de 14 zile și începe să curgă de la data încheierii contractului (art. 1054 CC).

Așadar, dacă profesionistul refuză de a desface contractul în urma revocării parvenite de la consumator, acesta va putea să se adreseze în instanța de judecată cu o acțiune privind constatarea revocării contractului de consum și dispunerea restituirii părților în situația anterioară încheierii contractului. În plus, apreciem că dacă profesionistul se va adresa în instanța de judecată cu o cerere de obligare a părâtului la executarea prevederilor contractului de consum, consumatorilor se va putea apăra prin înaintarea acțiunii reconvenționale de constatare a revocării contractului.

În cadrul acțiunii de revocare a contractului, consumatorul este obligat să probeze exercitarea dreptului de revocare în conformitate cu dispozițiile legale. Cu alte cuvinte, trebuie să prezinte instanței judecătorești copia notificării profesionistului de revocare a contractului.

O particularitate a acțiunilor privind protecția drepturilor consumatorilor constă în aceea că aceste acțiuni pot fi promovate în justiție de către „reclamanții procesuali”. „Reclamanții procesuali” se caracterizează prin faptul că acestea pretind din punct de vedere procesual la intentarea și admiterea acțiunii civile, dar nu sunt afectați în nici un mod de hotărârea judecătorească adoptată pe marginea acțiunii sale, în acest sens având doar un interes procesual în cauza civilă [1, p. 204]. În această privință, CPC în cadrul art. 73 prevede că în cazurile prevăzute de lege, autoritățile publice, organizațiile, persoanele fizice pot adresa în judecată acțiune (cerere) în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane, la cererea acestora, sau în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unui număr nelimitat de persoane fizice. Organele, organizațiile, persoanele fizice care au intentat proces în apărarea intereselor unor alte persoane au drepturi și obligații procedurale de reclamant, cu excepția dreptului de a încheia tranzacție și a obligației de a achita cheltuielile de judecată.

Acțiunile de protecție a drepturilor consumatorilor pot fi promovate în justiție nu numai de consumatorii înșiși, ci și de către autoritățile administrației publice abilitate sau de către asociațiile obștești de consumatori. În acest context, menționăm că Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței realizează protecția drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor prin mijloacele prevăzute de lege, inclusiv prin adresare în instanța de judecată (art. 27 alin. (3) din Legea nr. 105/2003). De asemenea, asociațiile obștești de protecție a drepturilor consumatorilor pot depune în instanța de judecată acțiuni civile de protecție a drepturilor consumatorilor.

Rezumând cele relatate *supra*, punctăm că acțiunile privind protecția drepturilor consumatorilor se particularizează prin: obligativitatea respectării procedurii prealabile în cazurile neconformității produsului/serviciului, înlocuirii produsului de calitate corespunzătoare și revocării contractului de

consum; scutirea consumatorului de la plata taxei de stat; inversarea sarcinii probației în cazurile practicilor comerciale incorecte și neconformității produsului/serviciului; posibilitatea promovării acțiunilor privind protecția consumatorilor de către autoritățile administrației publice abilitate și de către asociațiile obștești de consumatori.

Bibliografie:

1. Belei, E. et. al. *Drept procesual civil: Partea generală*. - Chișinău: S.n. (Tipogr. «Lexon-Prim»), 2016. 2. Boroi,
2. Anghelescu, C.A. *Curs de drept civil: partea generală*. - București: Ed. Hamangiu, 2012.
3. *Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019.
4. *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018.
5. *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Roma, 04.11.1950*. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298 din 24.07.1990. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990 – 1998)*. Ediția oficială. Vol. 1, Chișinău: Moldpres, 1998.
6. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 23g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 207 alin. (2) lit. f) din Codul administrativ (respectarea procedurii prealabile până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ). [citată 26.01.2022]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_56_2020_23g_2020_rou.pdf
7. *Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-131 din 27.06.2003.
8. *Legea taxei de stat nr. 1216 din 03.12.1992*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 26-27 din 25.02.1998.
9. Leș, I. *Tratat de drept procesual civil. Vol. 1*. - București: Ed. Universul Juridic, 2014.
10. Prisac, A. *Comentariul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova*. - Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2019.
11. Prisac, A. *Drept procesual civil. Partea generală*. - Chișinău: Ed. Cartier, 2013.